САНГА ДЬЫЛЫНАН, ДОҔОТТОР!

Бары дойдулар пролетарийдара, холбоҕуҥ!

САНГА ОЛОХ

ХАҺЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЬЫ 15 КҮНҮТТЭҢ ТАХСАР

● № 1 (7074). ● 1991 сыл. Тохсунньу 1 күнэ. Онтуорунньук ● Сыаната 8 харчы.

НАҒАРААДАНАН!

Нарөдный депутаттар өрөйуоннаах Советтарын президиума, үрдүк профессиональнай мастерстволун, айманньылаах үлэтин уонна эмарөх саная ... ... холобурун көрдөөрүн иһин, киин больница хирургическай отделениетын сэбиэдиссэйэ НУРСАПАРОВ Бекен Толегеновичы өрөйуон үрдүк наҕараадатыгар — Бочуотунай грамотатыгар наҕараадалаата.

Бекен Тодегеновичы истиҥник эҕэрдэлиибит!

ӨССӨ БИИР СЫЛ БОРУОГАР ҮКТЭННИБИТ

Е. БОРИСОВ, райсовет председателэ.

Биһиги бырабыт олохтор аҥаас өйдөбүлү хаалларбыт, баай нс хоһоонноох өссө биир сыл аста. Улуу сирдьит В. И. Ленин төрөөбүтэ 120 сыла туолуутун, фашистскай Германияны кыайыы 45 сыллаах юбилейын бэлиэтээбиппит. Ити даталарынан сибээстээн биһиги өрөйуоммут үлэйит дьоно аспыт олохторун историятын эрдиллэн өссө төгүл ырытыһан көрбүттэрэ. Онно сирин хонуутугар 1400-тан тахса иьургун уолаттарбыт эдэр олохторун толук уурбуттарын, хоту өрөйуоннарга көһүүсодулуттар 2000-тан тахса дьоммутун сүтэрбиппитин ахтан-саҥаан аспыттара. Итинн таҥэ өрөйуон тэриллибитэ 60, Чурапчы комсомолун 70 сыллаах юбилейдарын үрдүк өрө көтөҕүллүүлээхтик бэлиэтээн аспыппыт.

Дойдуга уларыта түүү биир туоһутунан былырыын саас народнай депутаттары быыбардыын хамаанньыт үрдүк полномочиеннаах өрөспүүбүлүкэтээҕи ... ...

СЫЛ БАСТЫҢ КИЊИТЭ

Редактор колонката

ААҒААЧЧЫ, ЭЙИГИННИИН СҮБЭЛЭЊЭН

Бүгүн эн, күнду заҕаччы, оройуонуг хаһыатын саҥа сылы арыйар бастакы нүөмэрин илиигэр ылыҥ.

Биллиги ураты уустук кэм-кэрдии хас биирдиибит олоҕун таарыйар, кими да тумнубат, быһа аспат бадахтаах. Маннык кэмҥэ хаһыат социальнай оруола улаатта диэтэхпиз, арааһа сөбүлэҥиҥ. Оттон дьоҥноҕэрэҕэ ордук чугас алын бөлөҕө, оройуон хаһыатын туһунан этэр буоллахха, олох биллиги кинигэ адъас атын көрдөбүлү туруорар. Ол быһыытынан кини статуһа эмиэ уларыйан эрэр. Соторутааҕыта республика прокуратурата «Саҥа олох» тэрийэн саҕаарааччыная народнай депутаттар оройуоннааҕы Соттарын регистрацията. Ол аата, хаһыаппытын аны кимиэхэ да быһаччы бас бэриэр орган ордук көрүө суохтаахпыт. Биллиги кини, бөҕөт туһуран Сокуоннаҥ ыйыллаарын курдук, тэрийэн таһаарааччыта туруорар программатын олохха киллэриҥэ кимтэн да ыйыны-кэрдиини көрдөөбөт, хаанык да тутуулута суох.

«Хаһыат [illegible] ... олох эн [illegible] ... кө суохтаахпыт. Улуу сирэйдээх революция идеяларын олохха киллэриигэ дьоҥ-норуот сөҕүмүн иитиэ, онуу тумүү ураты суоттааҕын иитиэ эбэтэр. Оттон биллиги сиҥиэхэ барыбытыгар даҕаны дьоҥ этиитин иитиэ, кинилэр ыллыктаах саҥаларын сыыска түҥэрбөөхэ туһаныы олус наада. Онон хаһыат оройуоммут олохтоохторун долгутар үгүс-элбэх проблемаларга араас саҥаны этэн дьиҥнээх тридьыатынан буолуох тустаах. «Саҥа олох» бэйэтин заҕаччыларын [illegible] ... сүбэлэһэр, тыردатар бөҕөлүүстарыгар кинилэр оскотэриэстэрин учуоттааҕын хаһыат дэтэр, туоройуон хас биирдии Смалыгар аны да күүтүүлээх ааллыыт буола тутуллар диэн баҕа саҥаалаахпыт биһиги, журналистар.

Быйыл күһүн «Саҥа олох» бэйэтин 60 саастыах бэлиитэҥэ. Кини историята оройуоммут историятын ыытта быстыспат сибээстээх. Оны аҕыйах үлэһиттээх редакция эрэ хобилейын курдук ойдоон суолта биэрбэттии тыллаһаччылар сыыстараллар. Хаһыат саҥарбыт страницалара оройуоммут дьоҥун аспыт олоҕун туһунан кэпсэҥэс да элбэҕи кэпсиэхтэрэ турдаҕа. Биһиги кини үтүө үтэстэрин мөлдьө ойдуохпут - саныахпыт.

П. ПОПОВ.

СОЛО БУЛБАККА ТҮБҮГҮРЭР

ОЛОХХО кини эмиэ арааһы иктэр даҕаны, көрсөр даҕаны. Олортон сороҕор хомойуохха, үөсүгэр үөрүөххэ сөп. Бу сурукпар биир дьикти кини туһунан ахтан аһарарга быһаарынным. Кинини олох кыра эрдэҕиттэн, Дириҥ дэдэмугар нитиллиэҕиттэн, билэбин. Оччолорго сиэ оҕо оҕо курдук сылдьара, үөрэнэрэ, бэйэтин саастыылаахтарын курдук оскуолаҕа киирбүөкка дьарыктанара, ойиньуура, сүүрэрэ-көтөрө, дьэбэлэнэрэ, эйэлэһэрэ, сөтүөлүөн чомполоҕоро, ардыгар моҕотойдоон моргуһара, сороҕор сөнсөбөкө мөккүһэн да ылара. Оттон билигин ол кини үтүөлэрин-өгөлөрүн, үтүөлээх аатторын аҕаарыттан сылайаҕын. Ылан көрүөҕүн. РСФСР оскуолатын үтүөлээх учуутала, старшай-учуутал, новатор-учуутал, СССР географическай обществотын дьиҥнээх чилиэнэ, оройуон бочуоттаах гражданина... Ити курдук мунура суох аҕа туруохха сөп. Итиччэ элбэҕи этэ, саҥаран куллутуруу турдахха эт кини эмиэ, сыа кини сылайыа суоҕа дуо! Быһаччы «Сыл бастыҥ киниэтэ» диэн куотунуохха эрэ сөп.

Ити — Сылан орто оскуолатын учуутала Егор Дмитриевич Макаров. Наадыйан тиийбит кини кинини булара уустук. Бу соторутааҕыта аймыныылаахтык үлэлиир учууталлар республикатааҕы семинардарыгар кыттыыны ылан тахсыбыт. Онно, бастатан туран, оҥорбут, ыыппыт үлэлэрин көмүскэбиттэр. Онуоха сылаҥнар «туйгун» сыанаҕа туттарбыттар. Ол кэнниттэн семинар кыттыылаахтара Якутскай куорат 2 №-дээх оскуолатыгар көрдоруулээх уруоктары ыыппыттар. Ол иһигэр Егор Дмитриевич 7-с кылааска «Африка өрүстэрэ» диэн темаҕа уруогу биэрбитин семинары салайааччылар, кини кыттыылаахтара биһирэбиттэр.

Республикаҕа ыытыллыбыт тантан илии кэбиһэр, дьахтар курун оҥороллор эбит. Холобур, Петя Макаров, Сеня Федоров куппут ытарҕаларын, алтантан Саша Макаров, Андрей Баранков оҥорбут илии кэбиһэрдэрин, Дима Погоняйын алтантан дьахтар курун оҥорбутун көрөн астыныахха сөп. Араас көтөру, кыылы-сүөлү чочуйбуттара дьон болдьомтотун эмиэ тардар.

— Егор Дмитриевич, Саҥа — 1991 дыылҕа үктэммиэбит. Үчүмүт сылга туох быаннардаахтыный уонна туох кэрэ-бөҕэ түгэннэр тосхоболлоруй?

— Бастатан туран, дойду 35 уобаластара кыттыылаах иккис күнүнээх курс биһиги оскуолабытыгар ыытыллара быланнанар. Маннык улахан түмсүү республика үрдүнэн аан бастаан ыытыллар. Ол иһин олус эпиэтинэстээх. Онон бэлэмнэрдэттэн ыытахпытына табыллар. Бу түмсүүгэ биллиэннэйдэн Туваттан, Бурятыттан, Башкириттан, Татарыттан, Иркутскай уонна Москва уобаластарыттан кэлэлэрэ биллэр, сороҕор өссө биллэрэ иликтэр. Ити 35 уобалас делегациллара биир күн Якутскайга сылдьыахтара уонна иккис күнүнэрин биһиэхэ этааралаахтара.

— Курс ыытыллар ыйа, күнү уонна туох программаларга бэлэмнэр дуо?

— Биллэн, Кулуҕ туттар 18 күнүтэр кэлиэхтээхтэр. Бастаан дьаһылаат буолуохтаах, ол кэннэ дьаһылаат буолуохтаах, ол кэннэ үлэлиттэн ылаас таһыныаны үлэлэр, уруоктары биэриилэр ыытыллыахтаахтар. Биһиги үлэбитин кыта билсиһиэхтэрэ, оныкы атыстаһыы буолуоҕа. Оссо туугу быаанналлара биллибит, Кэлэр делегациялар бэйэлэрэ туспа этиилээх, баҕаланнах буолуохтарын эмиэ сөп.

Егор Дмитриевич бэйэтэ үөрэтэр предметигэр айымныылаахтык үлэлиирин, саҥаны киллэрэрин, ССРС географическай обществотын дьиҥнээх чилиэнин быһыытынан үлэлиирин таһыынан оҕолору ойуулуур-дьүһүнүүр искусствонан дьарыктаныыта биримэ булан үөйүөрын, кини бэркиһин саныыр. Үөрэнээччилэр бэйэлэрин оҥөһуктарыынан аспыт сылларга арааһы быыстапкаларга кыттыыбыттар, үгүс айымныылара улахан бириэмэлэри ылбыттар. Быыһан биһирэбилэ ылбыттар. 24 күйэл даҕаны тохсунньу 24 күнүгэр оройуонна ыытыллыахтаах быыстапкаҕа кыттыыны ылар, онно биһиэмэнит оҥоһуктарынан республикаҕа киирэр быааннаахтар. Олорго барытыгар Егор Дмитриевич көмүс бириэмэтин ылтара чуолкай. Оҥу кытта вахсыбакка, күннэтэ соло булбакка түбүгүрэр.

Аны дойду 35 уобаластарыттан кини үрдүк аатын аатаан, үөрэнэ, опыт ылла кэлэллэрэ биллэн турар суол.

С. АЛЕКСЕЕВ.

Эрэлгитин толордорбун

Быыбардааччыларбар бу суругу суруйар түгэммэр республика бюджета быһаарылла илик, сир, бас [illegible] таһаах бөҕөрүөстэрга сөҥөнөр тахса кэм буоланнар, миниэстиэрстэйэн Саха ССР народнай депутатынан талбыт дьоҕуммун ыытта өмүөн көрсөн кэпсэтэр эрдэ дии саныыбын. Онон депутатынан үлэлээбит кылгас кэммэр туту үлэлэбиппин, туох сыаналар үөскээбиттэрин туһунан бэрт кылгастык кэпсиэҕим. Үптэнхарчыттан тутулуктаан бөҕ наказтар да биэрэтиллэ иликтэр.

Депутат активнаһа урукку холбоно суох үрдэтэ, Бары бөҕөрүөстэр аан бастаан бастайаанай комиссияларга дьүүллэһиллэллэр. Онно хас биирдии депутат саҥаата иитиллэр. Ол кэннэ утарыта этиилэр куоластааһыҥа туруорулларлар. Депутат бэйэтин этиитин куоластаан өссө биэргэтэр. Кыаллыыт этии пленарнай мунньахха киллэриллэр. Оны комиссия председателэ атыттарга иитиннэрэр уонна комускүүр. Собулэспэт аҕыйах өрүт эмиэ бэйэтин саҥаатын этэр. Хайа этиини ылынары эмиэ депутаттар куоластаан быһаараллар. Дьа ол эрэ кэннэ этии Верховнай Совет сессиятыгар бөҕөрүөс быһыытынан туруорулларга уонна бүтэнитэхтик быһаарыллар.

Мин бэйэм Советтар үлэлэрин ырытар уонна ыччат, физкультура, спорт бөҕөрүөстарынан дьарыктанар комиссияҕа баарбын. Билигин Советтар (куораттааҕы, оройуоннааҕы, бөҕүөлэктэрдээҕи, сельскэй уонна национальнай Советтар) үлэлиир Сокуоннарын оҥоро сылдьыбыт. Комиссия үлэтигэр юристар, ученайдар, советскай-партийнай үлэһиттэр кыттыыны ылаллар.

Биһиги спортивнай оскуолабытыгар оҥоһуллуохтаах спортивнай манеж тутуутугар 500 тыс. солкуобайы туруорустум. Ол [illegible] сессиҥа туруорулларыгар, үөҥ ылларбыт, ылбаппыт онно быһаарылларыгар.

Тоҕо да чилиэн буолбатахпыт иҥин, оройуоммут улахан интэриэстээх буолан тутуута бастайаанай комиссияҕа Г. М. Сысолятиннааҥын ыытыллыбыт. 1991 сылтан тутуута саҕаланыахтаах таас балыыһа комплексын бөҕөрүөһүн туруорсабыт. Итиннэ даҕаны, министерстволарга даҕаны бөҕөҥит бырайыак-смета документаын оҥорботоххут диэн айахха аниан иҥиллэр. Кырдьык, оройуон, кини балыыһа салалталара итиннэ улахан бытаарыыны таһаарбыттар. Бөҕөрүөһүү сессиҥа киллэрэргэ туруорсабыт. Манеж уонна кини стадион бөҕөрүөһүнэн райсовет председателэ Е. А. Борисовтыын министерстволарга, профсоюз обкомун председателэ С. С. Сосиҥна кинрэ сырыттыбыт. Көрдөһүүбүт да кырата суох — 700 тыс. солкуобай. Спиридон Спиридонович аксаастаммат эрдэ бэриллибит үп барыта туһаныллыбыт буоллаҕына, биэрэргэ бэлэм. Дьиэмэ-ороҥа илии баттаппыт, оны ылыбитигэр туттахпытына, күүһүгэр кинриэ этэ.

Уу, дорообуйа хаарыстабылын, коммунальнай оҥо. о. д. а. бөҕөрүөстарынан туһаанныах министрдэри кытта көрсүһүтэлэхтибит. Тус бэйэм оройуон электроэнергиинан хаарчыллыыгын бөҕөрүөһүнэн туһаанныах салайааччылары кытта көрүстүм.

Саха сирэ уотунан үс салаанан — Кинн, Хотугу уонна «Якутскэнерго» диэн тэриллэриэн — хаарчыллар. Олор салайааччыларын Ипатьевы, Савиновы уонна Карченконы кытта көрсэн кэпсэттим. Чурапчы оройуона электроэнергиинан хаарчыллыыта олус молтох, иннинэ өртүгэр үлэлиир кыаллыата бүтэн эрэр. Оттон ол дьон олоҕор-дьаһабыр, үлэбитигэр-хаамыстыытыгар хайдахтаах курдук улахан охсуулу оҥороҕун кини барыта бэлэбэстин-ойдуурэ буолуо, Саамай кыратыгар [illegible] лаахха, электроэнергия тиийбэт буолан, ыраатыаг аҕары бытаанык аҕы буһарара да тоҕоостоох эрэйий? Итинник балаһыанньаҕа тоҕо түбэспиппитин иҥ салайааччылар оройуонтан бу дьыаланы сүрүннүүр күүс суоҕуран быһаараллар.

Кырдьыга да оннук — ДЭС туһунан, сетевой учаастак туһунан сылдьаллар, «Агропромэнерго» бэйэтин учаастагыттан атыны билиммэт. Ол түмүгэр матырыйаалы буларга, капитальнай оремүөкү, ыыттарарга кэмэ суох элбэх ыарахаттары көрсөбүт. Аны туран итинник сүрүннүүр күүс суоҕуттан электроэнергияны туһаныы кыаҕа тутууну ыытыыга учуоттаммат, генералнга тыстарыллыбат, Холобур, биир подстанцияҕа нуорманы таһынан аҕары элбэх дьиэ холбоноо. Дьэ ол кэннэ уолпут молтох диэн айдаан буолар. Кинниэхиин, сүрүннэхиин суоҕуттан ыаллар электропровод тартараары гынахтарына, кырата суох эрэйи көрсөллөр. Онон райсовекка энергетиканан дьарыктанар, бу үлэни сүрүннүүр кини баар буолара наада дии саныыбын, уонна туруорсабын.

Мин депутатскай үлэм хамнаһым, ылгатан кэпсэтэххэ, итинник.

Эйигиэн барытыгын уратылаах 1991 сылынан аҕаардалыыбын. Хас биирдиигит дьиэтигэр илэйэ, эйэҕэс миичэр уйаланыын, үлэҕит тахсылаах буоллун!

А. ЗАХАРОВ,
Саха ССР народнай депутата.

ОБО АЙМАХ КУТУН ТУТАН

Биһиги советскай обществобыт олоҕор кэнчээри ыччаттары, кэлэр кэм дьоҥҥорун иитэн-үөрэтэн таһаарыыга дьаһылга-садтар оруоллара сүрэхэн. Оҕо барахсан күн сиригэр төрүөҕүттэн биһиги эйгэбит иитиитигэр киирэр. Тыынар салгыммытынан тыынар, олорор олохпутун одуулаабытынан улаатар.

Оҕолорбут, сиэнэрбит дьаһылга-садтан дьиэлэригэр ырыа-тойук кэһиилээх кэлэлэхтэриҥ, саҥаттан саҥа остуоруйалары, оонньуулары биллэхтэриҥ, сахалыы тыйыбыт тылларбытын этэн соһуттахтарына, нитэччиларга ис-испититтэн махтана саныыбыт.

Елена Николаевна Хатылытаабы дьаһылга-садка Якутскайдаабы педагогическай училищены үөрэнэн бүтэриэҕиттэн ыла 14-с сылын кыраанаары иитиигэ бириидэлэхтэрин кытта байытин дьоҕурун, кыһаныытын ууран айымныылаахтык үлэлээн кэлэр.

Оскуолаҕа киириэн иннинээҕи саастаах оҕолор учреждениеларын иитэччилэрин иккис ардыларыгар ыытыллар күрахтаһыыларгга бастаан, Елена Николаевна 1989 сылааахха «Идэтинэн чуулуу», аспыт сылга «Бастыҥ методист-иитэччи» аатторын ылбыта. Кини нэйилэкэ теоретуттэр комитеттарын, үлэлиир коллективыгар профсоюзнай комитет «Ленинарын» ыраахтыларын толоорор.

Снимокка, Е. Н. Николаева.

Т. Кардашевскай фотота.

„Партия норуот кыһалҕатынан олоруохтаах“

Мин бүтүн кэпсээтэр кинит РКП райкомун иккис секретара А. С. Птицына 1973 сыллаахха СГУ олук тылыгар (французскай) факультетын, ол кэнниттэн 1984 сыллаахха Новосибирскайдааҕы үрдүкү партийнай оскуола журналистикаҕа салаатын бүтэрбит, ол кэмтэн (дьэҥэр, ол да инниттэн) партийнай үлэҕэ эрдэлибит-нускуллубут киһи.

ЫЫТЫТЫЫ: Агафья Семеновна, партия рынок усулуобуйатыгар туох-туох кыһалҕаттан тутуу күүһэ туохха буолуоҕ?

ЭППИЭТ: Хайа да партия бэйэтин норуотун кыһалҕатынан олоруохтаах диэн бигатин итэҕэйбит. Партия экономикаттан тэйиэ диэн суонна искусственнайдык тэйитэ сатыыларын кытта сөбүлэспэппин. Биллиэн үлэ хайа баҕарар салаатыгар коммунистар баалларын. Оҥ дьону кытта үлэлиир партия эбээһинэҺэ. Киниэрдиин биһиги олох-дьаһах эрэ туһунан буолбакка, бастатан туран, үлэ-хамнас туһунан кэпсэтэбит. Иннитиэрэн, биллэрэн мөҥүнү, демократияны кэҥэтии, социальнай сиэрдээх буолуну тэрийэр эмиэ партия дьыалата.

ЫЫТЫТЫЫ: Оччотугар райком ити экономиканы салайыы хайыскатыгар тугу үлэлиирий?

ЭППИЭТ: Ахсыныыы 25 күнүгэр буолбут райсовет сессиятыгар оройуон рынокка киирэргэ программата бэлиитэ-линнэ. Оччо оҥоруулуу РКП райкомун, кини бюротун чилиэннэрэ үлэлэстилэр. Райком чилиэннэрэ ити боппуруоспа иэйилиэннэрин кытта хорутулэр, оройуон социальнай мэтириэтин оҥордулар. Холобур, биирдии иэйилиэхтэриттэн тоҕо кини баара, оптон тоҕото хаана үлэлиирэ, тоҕо оҕо үөрэнэрэ, ст. дениньыра, ким тоҕо баайдаара-дуоллаара, тоҕо хамкаһы ылара, о. д. а. барыта чопчуланна быһата, оройуоммут хайдах-туох сирэйдээҕэ-харахтаах сырыыччы кэстөр буолла. Экономистар эмиэ эбэхтэ үлэлэстилэр. Рынок эйгэтин дьоҥнэ үөрэтии, ойдөтүү ыытылынна. Быстахтык ылаахха, биһиги лекторскай бөлөхпүт оройуон иэйилиэхтэрин иккилиттэ кэрийдэ. Аныгы салаайаачы кулуубун үлэлэтэбит. Биирдии сырыыга 50-тан тахсалыы боппуруоспарга эппиэттиибит.

ЫЫТЫТЫЫ: Сэтинньи 18 күнүгэр оройуоннаах Культура дьиэтигэр буолбут райсовет президиума быыбардаачылары ыытта көрсүһүүгүгэр биир партийнаа суох киһи: «Партия тоҕоон бүтэрэ ыытыныгэрэ олороҕут дуо, тоҕо хаһыатыттан биллэрбиккит тоҕо кини партийттан тахсыбытын?» — диэбиппит...

ЭППИЭТ: Соотвоох ыйытыы. Биһиги ялсум кэнниттэн хаһыатынан сырдатыахпыт диэн сүбэлэспиппит эрээри, түгэннэрэ туһанан этиим. «Чурапчы» совхоз Арыыаахтаабы отделениетыттан управляющай В. М. Идрихинскай, сибиэс үлэлиитэ А. И. Данилова, Карл Маркс аатынан совхозтан Ольдуун орто оскуолатын директора З. Е. Егоров, совхоз экономиста Е. И. Седалищев, кассир В. И. Яковлева, «Мүгүдайтан» Тоҕой маннык-ыскыта Е. Е. Захаров, райпотребсоюз партийнай тэрилтэтиттэн И. И. Ксенофонтов, райсовет партийнай тэрилтэтиттэн Е. В. Пудов партийттан баҕа ортолэриннэн тэҥнэстилэр. Барыларын кытта үлэ ыытылынна, сайабылыанньалаах эбиппиний? Дьиэм наһаа тымныы, сайыныы муус -эрбэт. Онон сайынын үксүн уоппускаҕа барааччыбын. Дьиэгэр, кыыммын ыытатыам, үлэлиирбэр саныы уһатыам эта да, дорообуйам мөлтөх.

ЫЫТЫТЫЫ: Соторутааҕыта РКП райкомун иккис секретарынан талыллыыгыт. Альтернатива баар буолуо, талыллыан суоҕа диэн саныыбыт дуо?

ЭППИЭТ: Альтернатива туһунан саныыбатаҕым. Оттон үлэбэр баар итэҕэстэри мэлдьи өйдүүбүн. Идеологическай үлэ диэн барыы эйгэни хабар, мунгура биллибэт, түмүгэ суоҕ диэн көстө охсубат үлэ. Онон хайа баҕарар кэмҥэ албэх критиканы көрсөбүт, итэҕэйи хаһан баҕарар булуохтарын сөп. Ситиҥ саныыбытым. Хаһан да хайаан да талыллыам диэн биҥэ эрэл суох буолааччы.

ЫЫТЫТЫЫ: Иллэҥ кэмҥэр тутуган дьарык-танар буолаҕын?

ЭППИЭТ: Үчүгэй киниэгэни аҕаҕыны дьолуган аҕаҕабын. Ол эрээри официальнай документтары, алгоритмнаах, хомойуох иҥин, бириэмэ бэрт кэм быыр-ордор. Дьон духовнай түҥэн сайдаллаҕынаабыт үлэлэһэр кыалла илигинэ тэн хомойобун.

Агафья Семеновна, кэпсээнит иҥин баҕыыба. Ыллыммыт ... ыытыбыма!

Интервьюну ылла М. СИДОРОВА.

САНА ДЬЫЛГА—САНГАЛЫЫ

...ыгыр ...ыгыр ...ыгыр

Дьыл бастыҥ спортсменнара

ПОПОВ Николай Николаевич — 1956 сыллаах төрүөх, «Агропромстрой» МПМК-тар прорабынан үлэлиир. Саха ССР спордун маастара. Республикаҕа Баһылай Манчаары спартаниадатыгар мас тардыһыытыгар 1985 уонна 1987 сылларга призердаабыта. Оттон 1990 сылга 70 килограмм ыйааһынныайхтарга спартаниада чемпионуонан буолбута.

ФЕДОРОВ Джугустан Джугустанович—1972 сыллаах төрүөх, спортивнай оскуола үлэһита. Оҕуннан ыстыата республика призера, Душанбе куоранка Таджикскай ССР чемпионатыгар сүүмэй республикалар кыттыылаах күрэхтэһиигэ СССР спордун маастарын норматын толорбута.

НОХТУНСКАЙ Гаврил Федорович— 1957 сыллаах төрүөх, спортивнай оскуола тренера, Марафонскай сүүрүүгэ республика сэтта төгүллэах чемпиона, 5, 10 уонна кыһыҥҥы 8 км сүүрүүлэргэ республика рекордсмена. 1990 сыллаах марафонскай сүүрүүгэ республика чемпиона, кыһыҥҥы 8 км сүүрүүгэ рекордсмена.

ТИМОФЕЕВА Евдокия Афанасьевна—1957 сыллаах төрүөх. Эрилик Эристиин аатынан совхоз кассира. Тыа сирин спортсменнарын үҥүс соҥньуулларын остуол теннисигэр чемпиона уонна 1990 сыл тыа сирин дьахталларын спартаниадатын остуол теннисигэр чемпиона.

ЗАХАРОВ Дмитрий Дмитриевич— 1969 сыллаах төрүөх. Райпотребсоюз рабочайа, боксаҕа I разрядтаах. 1990 сылга республикатаҕы «Трудовые резервы» спортивнай общество боксаҕа чемпиона, былырыын Иьурбаҕа мытыллыбыт Советскай Союз Героя Николай Чусовской бириинии иҥин күрэхтэһиин призера, республика боксаҕа 1990 сыллааҕы призера.

Чурапчытаабы интернат-оскуолаҕа хомуйуттар аҥаардыларын оройуон, республика биллиилээх имэрийэтэр-хомуйуута Е. М. Калачева (снимокка) салайар.

Т. Кардашевскай фотота.

САҺА ДЬЫЛЛААҒЫ БИТ-БИЛГЭ

Урут кырдьаҕастар «Саха дьыла уу иччитэ сүлүүкүн тахсар» диэллэрэ. Сүлүүкүн дьиэҕэ, хотоҥҥо кирбэстин диэн ааннарын абаҕар, тумуктэ[illegible] аттыгар сайаллаллара. Итэ кэмиэ [illegible] таҕыстыгынан таҥас ыйынна суохтаах. Ыйаммыт, буоллаҕына, оҥу сүлүүкүн ылдьа барар, ханаалы кытта кэбэ кутуу[illegible] барсар диэн аҕаллара.

СҮЛҮҮКҮН ҺЬИЛЛЭЭҺИНЭ

Кырдьаҕастар «Сүлүүкүн сиэ биир кэбэ курдук дьүҥүнээх, кэбилин саҥаҕар» диэн кэпсиллэрэ. Сүлүүкүн ыйыллаччылар [illegible] дыл буолуон үс [illegible] иннититтэн сирэйдэ[illegible]ттара, кэбиҥ [illegible] кэбиллэрин о[illegible] туҥнаттэриигэ дьол хаампат [illegible] «таҥха», «сүлүүкүн» диэн тыллары саҥарыа суохтаахтара. Балары толорон эрэ бараннар сүлүүкүн ыйыллыбыт баараллара.

Итэ баран ыйан туту да саҥарбаттара. Таллах уонна куобах истээх иэс суоҕаны ылдьа бараллара. Сэргэни кууйан туран ыйыллыллэрэ, ойбон таҥнаҕар олороллоро. Онно сүлүүкүн кэнилэр эннэки дьыллаларын кэпсэхтээҕэ.

ОСТУОЛ ХААМТАРЫЫТА

Хаамтарар остуол тимир тоноҕото суох буолуохтааҕа. Аан бастаан остуол сирэйин арыыннан оҕуноохтуу-оҕуноохтуу ойоххо сырайаллара. Сырайааччы кэбэ алгыыра. Остуолу хаамтараргa туспа алгыс тыла баар диэллэрэ кырдьаҕастар. Хаамтараргa уоту үмуруоралларa. Ким даҕаны туту да саҥарыа суохтааҕа. Арай алдьаччы этэ итэ остуол хаамтараччылар үтүктэн ыаллэрэ. Остуолу хаамтарыыта үс, сэтэ эбэтэр төбүс кэбэ баар буолуохтааҕа. Хаҥас илии сомуйэтин тоботүнэн остуол кытыытын баттыыллара. Остуол хааман киирэн барар үйү. Ардыгар атаҕынан сири тоҥсуйар диэллэрэ. Остуол өлөрсүтэр ыалга илбиктээхтик хаамар диэллэрэ. Ол иҥин үүгүс ыаллар хаамтарбаттар да эбит.

ТААС ТАРДЫЫТА

Таас тардыыта—бу эмиэ туспа билгалээҕин. Маннык ньиллаччы соҕотоҕун бэлэмнээрэ. Дьону кытта кэпсэппат, уоту тула хаампат, бөлөҕө туппат. Бу кэбэ өлбүтэ буолан кубулуннара. Дьон аҥыйбыта буолаллара. Мин кыра сылдьан абаҕаа аахха таас тардыытын көрбүтүм. Онно Баһылай оҕонньор баара бастаан таҥырдьа тахсыбыта. Сотору буолаат, кэбиҥ эдэр уолаттар батыһан тахсыбыттара. Баһылайы кэтэҕэн киллэрбиттэрэ. Киллэрээт, эс тэллэхха сытыарбыттара. Таллах түөрт муннугар ыаллары аспыттара, ол аҕыс [illegible] ньиҥ[illegible]абытын диэн. Оҕонньор иккэ иэдэйэн хоруйдаан сөмөйүттэрэ — дьиэ иччитэ моҥуохтаабатын ыаадатыгар.

Онтон оҕонньору тэллэхтэри ойох кэнниттэр бурдук тардар таас аҥыгар ылдьан сытыарбыттара. Аҥыйбыта буолан дьон ытаспыттара. Таас тардар саҕана ким да кэпсэппэтэ. Ойох уотун умуруорбуттара. Таас тардааччылар уочаратынан атах ороҥҥо олорбуттара. Үтүө быһыытынан таабы хаҥас илии тас өрүтүнэн эргитэллэрэ. Эргитии ахсаана үс, сэттэ эбэтэр төбүс буолуохтааҕа. Таас тардааччылар бүттэхтэриэ бирдэ уоту оттоллоро, «өлбүт» кэбиҥ «тилиннэрэллэрэ». Дьэ, итэ кэнниттэн туту истибиттэрин дьоҥҥо кэпсиллэрэ.

x x x

Балары таҥынан сэргэ төрдүгэр хаары сиидэлээн кутуу, бүлүүһэ сүүрдүүтэ, бийилээх көрүүтэ, кумааҕы уматан, ол кулгуҥ көрүү биилэлэр баараллара. Былыр Саҥа дьыл бырааһынныыгын ыныыга оонньуу-көр дэлэй буолара. Таабырын таайсыыта, араас оонньуулары оонньоохун. Маасса кэтэн бараннар маллары кэрийэллэрэ.

Былыр Саҥа дьыла эрдэтэн бэлэмнээн көрсэллэрэ. Отторуймастарын хас да хонуукка тиийэр гына тиэйэллэрэ. Дьиэлэрин иҥин-таҥын ыт-ыраас гына сиэнийэллэрэ.

И. ХОЮТАНОВ.

ЭҢЭРДЭЛИИБИТ!

Күндүтүн саныыр сурдьубун, убайбытын, таайбытын, аймахпытын ДЬЯЧКОВСКАЙ Иван Егоровичы 60 саастыын туолбутуттан уонна үүммүт Саҥа дьылынан истиҥник эҥэрдэлиибит. Биһиги туспутуттар истиҥ кыһаммыыт, сүбэ-аналлаах иҥин барҕа-махтал тылларын этэбит. Чэгиэн дорообуйаны, кырдьары билбэт үйүн үйэни, дьолу, үтүө үөрүүнү баҕарабыт.

Эдьиийиҥ, балтыларыҥ, бырааттарыҥ, сиэстэриҥ, аймахтарыҥ.

x x x

Амарах саанаалаанын сылга түмүтэммитиэнэ райсовет социальнай хааччыйыыта отделын [illegible] «Амарах саанаалаана» обществоҕа бары чиҥэтиэриигэр уонна социальнай хааччыйыы отделын үлэһиттэриигэр биһиги ыраах [illegible] үтүө сүбэлэрин, көмөлөрүн иҥин улахан махталбытын тиэрдэбит. Кинилэри үүммүт саҥа сылынан итиитик-истиҥник эҥэрдэлиибит, үлэлэриигэр ситиһиилэри, туох олохторуттар дьол, үөрүү арҕыстастын диэн алгыыбыт.

Евдокия Нашовна уонна Егор Николаевич КУЗЬМИННАР дьиэ кэргэннэрэ.

x x x

Таптыыр ийэбитин, эбэбитин, эдьиийбитин, Үлэ Алдан Аата орден кавалерын, үлэ ветеранын МАКАРОВА Мария Михайловнаны 55 сааһа туолбутунан уонна үүммүт саҥа дьылынан истиҥник эҥэрдэлиибит. Чэгиэн дорообуйаны, уйун дьоллоох үйэни, барыбыт үөрүүтүн мэлдьи толорсо, ситэрсэ, үлэстэ сылдьарыгар баҕарабыт.

Кыыһа, уолаттара, сиэннэрэ, кэнниттэрэ, аймахтара.

x x x

Оскуолабыт ытыктабыллаах ветеран-учууталларын НОЕВА Екатерина Николаевнаны, САННИКОВА Аграфена Игнатьевнаны, ЗАХАРОВА Тамара Владимировнаны, КЛАДКИНА Дария Петровнаны уонна МАРКОВА Марфа Федоровнаны 60 саастарын туолуулаарынан уонна үүммүт саҥа сылынан итиитик-истиҥник эҥэрдэлиибит, дьойун дорообуйаны, дьолу-соргуну, бары үтүөнү баҕарабыт.

Е. И. Курашов аатынан Чурапчы орто оскуолатын коллектива.

Амарахтык сыһыаннаһаллар

Райсовет социальнай хааччыйыыта отдела (сэбиэдиссэй Т. Г. Сивцева) кэнники сылларга кырдьаҕастары, инвалиттэри ыытта үлэни тупсарда. Кинилэр ыаадыйар боппуруостарыгар тута эппиэттэри биэрэр, кыһалҕаларыгар көмөнү оҥорууга туруорсар. Оннооҕор оройуон кинилэрэ кырдьаҕастарга, кыамматтарга сүөһү иҥин, хоанын кэн сэтиһэн ылан атыыга таһаартарбыта.

Бу үүммүт саҥа сылга отдел бары үлэһиттэриигэр өссө ситиһиилээх үлэни, туйгун дорообуйаны, үтүө үөрүүнү баҕарабын.

В. КЛИМОВА,
ветеринар.

Биһиги оройуоммутуттан 13 кырдьаҕас Якутскай уонна Капитоновка Кырдьаҕастарын дьиэлэриигэр бааллар. Райсовет отделларын үлэһиттэрэ бэйэлэрин көҥүлэһиннэриннэн уонна Амарах саанаалаанын сылынан киниэлэрэ кэйин ыгордулар. Үлэһиттэр ким бурдук аспыттаан, ким барыаннаах ыгорон, ким эт, балык аҕаллылар.

Ахсыныы 19 күнүгэр райсовет социальнай хааччыйыыта отделын үлэһиттэ Е. П. Борисова Якутскайга киирэн кырдьаҕастарга, Саҥа дьыл бырааһынныыгынан эҥэрдэлээн [illegible] кэйиилэрин туттарда. Оны тэҥэ «Саҥа олох» хаһыат нуомэрдэрин мунньан киллэрэн биэрдэ, оройуон сонуннарын билиннэрдэ. Дойдуларыттан кэйин, ыалдьыт кэлбититтэн, аҥаллэрэ истиҥник саныыллараттан, умнуубаттарыттан ордук үөгэй туох кэлиэй! Оттон долгутуулаах мин[illegible] аастыттах [illegible] үөрүүлэрэ [illegible] долгуйуулара кэлэ суох этэ.

Райсовет үлэһиттэриин үтүө холобуурдарын аттан да тэриллэр, предприятиелар өйөхтэрэ диэн эрэнэбит.

Л. ОЛЕСОВА.

Амарах саанаалаах дьон

ИСТИҢ МАХТАЛ!

Күһаҕан наардааҕын туһунан этэллэрэ кырдьык эбит. Быйыл убайбыт эдэр сиэйиигэр ыараханнык ыалдьан өлбүтэ. Кини тиҥэх олоҕун иҥнүө күнүгэр, эбиэттин кэлбиппит, дьиэбит умайан ортолообут этэ. Баһаарынайдар уонна көмөҕө кэлбиттэр хойутаан хааланнар, кыайан быыһамматаҕа. Онон биэс оҕобут, бэйэбит таҥна сылдьар таҥастыытынан туран хаалбыппыт.

Биһиги иэдэммитигэр күүс-көмө, тирэх буолбут Субуруускай аатынан совхоз кини аппаратын үлэһиттэриэр директор А. В. Ефремов, партком секретара Н. М. Андросов, профком председателэ В. В. Ершов). Болтоҥо отделениетын салалтатыгар, маҕаһын коллективыгар, Болтоҥоҕо олорор Кривошапкиннарга барыларыгар, Чурапчыттан С. М. уонна А. М. Догордуровтарга, В. И. уонна Н. Р. Кривошапкиннарга, Якутскайга иэнэнэ Таатааҥа олорор дьоммутуттар махталбытын тиэрдэбит.

Эйиги иннититтэн да дьон иэдээнигэр үтүө саанаҕытын хаһан да ыыктымаг. Саҥа дьылга үтүө үөрүүнү, дьолу-соргуну баҕарабыт.

Анна уонна Надар КРИВОШАПКИННАР.

Роман ДАНИЛОВ

АҺАБЫЛЛАР

СААРБАХ САЛАҺААЧЧЫЛАРГА

Былаан туолар
Былаан-талаан—
Саталлы бэлэр
Салайар «таллаан»!

СУОҺУ БЫСТЫГАР

Быһалаттан тахсарга
Кыһалын, баҕылыы,—
Кыбыны туоратыа суоҕа
Кыһыл тыл аҥылыы!

КУРААНАҒЫНАН ЭРЭНИЭРЭЭЧЧИЛЭРГЭ

Миньигэс тыл-тамах
Мин, арыы буолбат—
Аҕа суох хамыйах
Айахха баппат.

НОЧООККО ТЭБЭЭЧЧИЛЭРГЭ

Кыракый кутуйах
Буортута кэм тутах,
Кини арай инки атах
Буоллун да... Эчи, арах!

КЫЫҺЫРЫМТАҒАНДАРГА

Мичэриниэн сыдьаайар
Мэлдьи эдэр сылдьыа,
Өрүү кыыһырар, тымтар
Өр барбанна кырдьыа.

Редактор П. И. ПОПОВ.

НАШ АДРЕС: 678700, с. Чурапча, ул. Карла Маркса, 26 «а». ТЕЛЕФОНЫ: редактор—21-332, отделы—21-265, общий—21-505.

Учредитель газеты «Саҥа олох»—Чурапчинскай районный Совет народных депутатов.
Газета издается на якутском языке, выходит по вторникам, четвергам и субботам.
Индекс газеты 54967. Объем—1 усл. печ. лист. Тираж—4094.

ЗАКАЗ № 1. Чурапчинская районная типография Госкомпечати Якутской-Сах. ССР, с. Чурапча, ул. Карла Маркса, 26 «а».